

Özel Eğitim Gündemi

Bu Sayıda

Zihin yetersizliğinin
tanılanması

Zihin yetersizliğinin
değerlendirilmesi

Haber

Düzenlenen Etkinlikler

Kitap Önerisi

Araştırma Köşesi

Zihin Yetersizliğinin Tanılanması

Zihinsel yetersizlik, hem zihinsel işlevlerde hem de birçok günlük sosyal ve pratik beceriyi kapsayan uyum sağlayıcı davranışlarda önemli sınırlamalarla karakterize edilen bir yetersizlik türüdür. Bu yetersizlik 22 yaşından önce ortaya çıkar. Zekâ olarak da adlandırılan zihinsel işlevler, öğrenme, akıl yürütme, problem çözme vb. genel zihinsel kapasiteyi ifade eder. Zihinsel işleyişi ölçmenin yollarından biri IQ (Intelligence Quotient) testidir. Genel olarak, 70-75 civarında bir IQ testi puanı, zihinsel işlevde bir sınırlamaya işaret eder. Ülkemizde zihin işlevlerinin belirlenmesinde yaygın olarak kullanılan üç ölçek izleyen bölümde genel özellikleri ile açıklanmıştır.

devamı s.2

Zihinsel İşlevlerin Değerlendirilmesi

Wechsler Zekâ Ölçeği – Wechsler Intelligence Scale for Children - WISC-R

Ülkemizde hala en yaygın olarak kullanılan zekâ testi 1979 senesinde Pearson Yayınevi tarafından çıkarılmış olan WISC-R'dır. WISC-R 6 yaş 0 ay ile 16 yaş 0 ay arasındaki çocuk ve ergenlerin zihinsel değerlendirmesinde kullanılan zekâ testidir. Ana hatlarıyla “Sözel Zekâ Bölümleri” ve “Performans Zekâ Bölümleri” olmak üzere iki farklı parçadan oluşur. Sözel Zekâ Grubuna ait alt testler: (a) Genel Bilgi, (b) Benzerlikler, (c) Aritmetik, (d) Sözcük Dağarcığı, (e) Yargılama ve ek test olarak (f) Sayı Dizisidir. Performans Zekâ Grubuna ait alt testler ise; (a) Resim Tamamlama, (b) Resim Düzenleme, (c) Küplerle Desen, (d) Parça Birleştirme, (e) Şifre ve ek test olarak (f) Labirentlerdir.

Ölçme aracını uygulayabilmek için psikolojik danışma ve rehberlik, eğitimde psikolojik hizmetler ve psikoloji lisans mezunu olmanın yanında bu ölçme aracıyla ilgili resmi ve özel kuruluşlar ile meslek örgütleri tarafından verilen eğitimlere katılarak sertifikaya sahip olmak gerekmektedir.

Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği- Wechsler Intelligence Scale for Children- IV- WISC-IV ZEKÂ TESTİ

Wechsler Çocuklar için Zeka Ölçeği-IV (WISC-IV), 6 yaş 0 ay ile 16 yaş 11 ay arasındaki çocukların zihinsel becerilerini ölçmeye yarayan zekâ testidir. Test, zekâ düzeyinin yanı sıra çocuğun güçlü ve zayıf zihinsel becerileri hakkında ipuçları sunmaktadır. 2008 yılında ticari ve bilimsel telif hakları Türk Psikologlar Derneği (TPD) tarafından alınan WISC-IV, Öktem, Gençöz, Erden, Sezgin ve Uluç (2011) tarafından uyarlanmıştır. Türkiye’de geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları 2013 yılında tamamlanan en güncel çocuk ve ergen zekâ ölçeği olma özelliği taşımaktadır.

Anadolu-Sak Zekâ Ölçeği - ASİS

Anadolu-Sak Zeka Ölçeği, genel zekayı ve genel zekayı oluşturan ana bileşenleri objektif olarak ölçen bireysel bir zeka ölçeğidir. Yedi alt testten oluşan ASİS, sekiz farklı performans profili vermektedir. 4-12 yaş aralığındaki kişilere bireysel uygulanmaktadır. Uygulama süresi 25-45 dk.dır. Testi uygulayabilmek için sertifika eğitimlerinin tamamlanması gerekmektedir.

Uyumsal Davranışların Değerlendirilmesi

Zihinsel yetersizliğin tanımında da görüleceği üzere, yetersizlik tanısının konulmasında sadece zihin işlevlerinin belirlenmesi yeterli değildir. Aynı zamanda bireyin uyumsal davranışlarının da değerlendirilmesi gerekmektedir. Uyumsal davranış, insanlar tarafından günlük yaşamlarında öğrenilen ve gerçekleştirilen kavramsal, sosyal ve pratik becerilerin toplamıdır. Bu beceri grupları aşağıdaki gibi özetlenebilir.

- Kavramsal beceriler—dil ve okuryazarlık; para, zaman ve sayı kavramları ve kendini yönlendirme.
- Sosyal beceriler—kişiler arası beceriler, sosyal sorumluluk, özsaygı, saflık, saflık (yani ihtiyatlılık), sosyal problem çözme ve kurallara/yasalara uyma ve mağdur edilmekten kaçınma becerisi.
- Pratik beceriler—günlük yaşam aktiviteleri (kişisel bakım), mesleki beceriler, sağlık hizmetleri, seyahat/ulaşım, programlar/rutinler, güvenlik, para kullanımı, telefon kullanımı.

Standartlaştırılmış testler aracılığıyla uyumsal davranışlardaki sınırlılıklar da belirlenebilir. Zekâ ölçekleri önemli ölçüde kontrol edilmiş durumlarda uygulanırken uyumsal davranışlara ilişkin bilgiler genellikle bireyi yakından tanıyan üçüncü kişi ya da kişilerle yapılan görüşmeler yoluyla sağlanır.

Zihinsel yetersizliğin tanımlanması ve değerlendirilmesinde, bireyin yaşlarına ve kültürüne özgü topluluk ortamı gibi ek faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir. Değerlendiriciler ayrıca insanların iletişim kurma, hareket etme ve davranış biçimlerindeki dilsel çeşitliliği ve kültürel farklılıkları da dikkate almalıdır. Son olarak, değerlendirmelerde bireylerdeki sınırlamaların genellikle güçlü yönlerle birlikte var olduğu ve uygun bir süre boyunca kişiselleştirilmiş destekler sağlanırsa bireyin yaşamda işlevde bulunma düzeyinin artacağını varsayılmalıdır.

Kaynaklar

AAIDD. 2021. "Intellectual Disability", <https://www.aaid.org/intellectual-disability/definition>

Anadolu-Sak Zekâ Ölçeği - ASIS

Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği- Wechsler Intelligence Scale for Children- IV- WISC-IV ZEKÂ TESTİ

Wechsler Zekâ Ölçeği – Wechsler Intelligence Scale for Children - WISC-R

Dr. Öğrt. Üyesi Mine SÖNMEZ KARTAL,

ESOGÜ Eğitim Fakültesi Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı

ESOGÜ ÖZEL EĞİTİM

Zihin Yetersizliğinin Değerlendirilmesi

İnsan gelişimi doğum öncesi dönemden başlayarak büyüme, olgunlaşma ve öğrenmenin katkısıyla yaşam boyu devam eden bir süreçtir. İnsan yavrusunun büyümesi fiziksel ve biyolojik bir gelişmeye karşılık gelirken en görünen özellikleri boyda ve kiloda meydana gelen artıştır. Büyüme esnasında yalnızca boy ve kilo artışı yaşanmaz aynı zamanda organlarda büyüyerek kendi işlev ve görevlerini yerine getirebilecek bir olgunluk düzeyine erişirler. Büyüme ve olgunlaşma sayesinde işlevsellik kazanan en önemli organlardan birisi de beyin ve merkezi sinir sistemidir.

Beyinde gerçekleşen büyüme ve olgunlaşma ile birlikte çocuğun yaşam deneyimleri öğrenmelerin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla insan gelişimi bu üç faktörün birlikte iş görmesi ile meydana gelen bir süreçtir. Gelişim yaşam boyu devam etmekle birlikte yaşamın ilk yıllarında gelişim hızı oldukça yüksektir. Beyin gelişimi doğum öncesinde ve doğumdan sonraki ilk yıllarda oldukça hızlıdır. Çocuk okul öncesi döneme geldiğinde beyin gelişiminin büyük bir bölümü tamamlanmış olur. Bu nedenle özellikle yaşamın ilk yıllarında çocuğun gelişiminin takip edilmesi ve uygun yaşam koşullarının sağlanması sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi için hayati önemdedir. Gelişimde rol oynayan iki temel faktör vardır.

Bu faktörler yapısal ve çevresel etmenler olarak adlandırılır. Bir çocuğun sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi için hem biyolojik gelişim ve sağlıkla ilgili yapısal özelliklerin hem de çocuğun beslenmesi, barınması ve bakımının yanı sıra yeni şeyler öğrenmesine olanak sağlayacak oyunlar oynayabileceği, sevgi ve ilgi gördüğü, yeni nesne ve ilişkileri keşfederek öğrenmelerini artırabileceği bir çevreye ihtiyaç vardır. Gelişim biyolojik sağlığın yanı sıra öğrenme fırsatları sunan kaliteli bir çevrenin ortak ürünüdür.

devamı s.5

Gelişimde bir diğer önemli kavram da gelişim evrelerdir. Kendi içinde alt alanlara ayrılmakla birlikte doğum öncesi dönem, doğum sonrası dönem, okul öncesi dönem, okul çağı ve ergenlik dönemlerini yetişkinlik yılları takip etmektedir. Özellikle yaşamın ilk yıllarının nasıl geçirildiği çocuğun yetişkinlik yaşamında da önemli bir rol oynamaktadır. Gelişim bir bütün olmakla birlikte çocuğun gelişimini etkili bir şekilde değerlendirebilmek, doğru bir şekilde izleyebilmek ve gereksinim halinde gelişimi destekleyecek tıbbi ve eğitsel müdahaleleri sağlayabilmek için gelişim alanlarına ayrılmakta ve gelişim alanlarına göre izleme, değerlendirme ve müdahale hizmetleri planlanarak hayata geçirilmektedir. Başlıca gelişim alanları bilişsel gelişim, dil gelişimi, motor gelişim, sosyal duygusal gelişim ve öz bakım gelişimi olarak sıralanabilir. Bu yazının konusu olan zihin yetersizliği de en başta çocuğun bilişsel gelişim alanında yaşadığı sorunlarla ilgili olup beraberinde diğer tüm gelişim alanlarında da etkisini gösteren bir yetersizlik türüdür. Bilişsel gelişim bireylerin algı, dikkat, mantık yürütme, bellek ve problem çözme gibi zihinsel kapasitelerini ortaya koydukları gelişim alanıyla ilgilidir ve dil gelişimi ile arasında oldukça yakın bir ilişki de bulunmaktadır. Dil tüm bu bilişsel özelliklerin dışı vurulduğu bir gelişim alanı olarak bireylerin hem bilişsel hem de sosyal-duygusal gelişimlerinde önemli bir yer tutmaktadır.

Zihin yetersizliği özel eğitim alanında yer alan bilimsel metinlerde zihin yetersizliği yada zihinsel yetersizlik şeklinde ifade edilmektedir. Farklı tanımları olmakla birlikte yaygın kabul gören tanımına göre zihin yetersizliği; zihinsel işlevlerde bulunmada ve kavramsal/bilişsel, sosyal ve pratik uyumsal becerilerde kendini gösteren uyumsal davranışlarda anlamlı sınırlılıklar ile karakterize edilen bir yetersizlik türüdür ve bu yetersizlik 18 yaşından önce başlamaktadır. Tanımın üç ana bileşeni zihinsel işlevler, uyumsal davranışlar ve gelişim dönemidir.

Zihin yetersizliği olan bir bireyin zihinsel işlevleri ortalamanın anlamlı derecede altında olmalıdır. Zihinsel işlevlerin belirlenmesinde zeka testlerinden yararlanılmaktadır. Zeka testlerinden alınan zeka bölümü puanı (IQ) bireyde zihin yetersizliğinin olup olmadığını belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Zeka testlerinde ortalama IQ puanı 100'dür. Standart sapma değeri ise 15'e sabitlenmektedir. Bir zeka testinden ortalamanın 2 standart sapma altında puan alan bireylerde zihin yetersizliği olduğu kabul edilmektedir ($2 \times 15 = 30$ ve $100 - 30 = 70$ puan ve altında alınan puanlar zihin yetersizliği tanısı konulmasını sağlamaktadır).

devamı s.6

Ülkemizde zihin yetersizliğinin tanınmasında yaygın olarak zeka testleri kullanılmaktadır. Türkiye'nin ilk yerli zeka testi olan ASIS (Anadolu-Sak Zeka Ölçeği) 4-12 yaş grubunda yer alan çocukların zihinsel kapasitelerini ölçmeyi hedefleyen bireysel olarak uygulanan bir zeka ölçeğidir. ASIS, Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı eğitsel tanılama ve değerlendirme kuruluğu olan Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM) zihin yetersizliğinin ve diğer bazı gelişimsel yetersizliklerin tanınmasında kullanılmaktadır. ASIS'den önce bu merkezlerde WISC-R ve Stanford Binet (SB) zeka testleri de kullanılmaktaydı. Günümüzde ülkemizdeki en güncel zeka testleri ASIS ve WISC'in yeni bir sürümüdür. Zihin yetersizliğinin tanınmasında her ne kadar zeka testleri kullanılıyor olsa da erken gelişim dönemindeki çocuklara gelişimsel değerlendirmeler yapılarak olası risk ve gerilikler belirlenmelidir. Doğumdan okul çağına kadar olan çocukların değerlendirilmesinde gelişim değerlendirme ölçek ve envanterleri kullanılmaktadır. Bu değerlendirmelere gelişim değerlendirmesi adı verilmektedir. Erken dönemde özellikle bilişsel gelişim alanında akranlarından geride kaldığı belirlenen çocuklar için gelişimsel gerilik yada gelişimsel risk taşıma olasılığı belgelenmelidir.

Bu çocuklara erken dönemde eğitsel ve davranışsal müdahalelere başlanmalıdır. 0-6 yaş döneminde zihin yetersizliği olan çocuklar gelişim alanlarında akranlarının ortalamasının altında kalarak belirti verirken okul çağına gelindiğinde özellikle okuma-yazma ve matematik gibi akademik alanlarda yaşadıkları güçlüklerle tanılama amacıyla göndermeye konu olmaktadır. Zihin yetersizliğinin değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gereken ikinci bileşen uyumsal davranışlardır. Uyumsal davranışlar, insanların günlük yaşamlarını sürdürebilmek için öğrendikleri davranışlardır.

Aynı zamanda bu davranışlar bireylerin bağımsız olarak yaşamlarını sürdürebilmeleri için kendi yaş gruplarından ve içinde buldukları sosyal gruplardan beklenen davranışları sergileyebilmek için sahip olmaları gereken becerilerdir. Tanımda bu davranışlar kavramsal/bilişsel, sosyal ve pratik beceriler olarak yer almaktadır. Kavramsal/bilişsel beceriler; Para kavramı, öz yönetim, okuma-yazma gibi becerilere karşılık gelir. Sosyal beceriler; kişilerarası ilişki, kurallara ve yasalara uyma, sorumluluk ve özgüven gibi becerileri kapsar. Pratik beceriler ise günlük yaşam becerileri, mesleki beceriler, güvenlik ve öz bakım becerileri gibi becerilerden oluşmaktadır.

devamı s.7

Bu beceriler uyumsal davranış ölçek ve envanterleri ile bireye ilişkin gözlemler ve ebeveynlerin bildirimlerinin alındığı görüşmeler yoluyla değerlendirilebilir. Ülkemizde yaygın kullanılan uyumsal beceri ölçek ve envanterleri bulunmamaktadır. Tanı sürecinde klinisyenin ebeveynlerle yaptığı görüşmeler ve klinik gözlemleri sonucunda edindiği uzman görüşü yoluyla bu alandaki değerlendirme tamamlanmaya çalışılmaktadır.

Son olarak zihin yetersizliğinin 18 yaşından önce ortaya çıkması gerekmektedir. Bu koşul gelişim dönemi içerisinde ortaya çıkma olarak adlandırılmaktadır. 18 yaşından sonra çevresel faktörlerin etkisiyle ortaya çıkan kafa travmaları, ateşli silah yaralanmaları, vb. olgulara bağlı durumların öğrenmeye ve zihinsel kapasitelerin sınırlanmasına yol açması durumu zihin yetersizliği kapsamında yer almamaktadır.

Zihin yetersizliğinin değerlendirilmesi ve çocuklara zihin yetersizliği tanısının konulması sürecinde iki temel boyut bulunmaktadır. Bunlardan ilki tıbbi değerlendirme ikincisi ise eğitsel değerlendirme sürecidir. Tıbbi değerlendirme sürecinde zihin yetersizliği şüphesi bulunan çocuklar, hastanelerin Çocuk ve Genç Psikiyatrisi bölümünde yapılan incelemeler sonucunda tanı almaktadırlar. Tanı alan çocuklar için Çocuklar için Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) düzenlenmektedir. 18 yaşına kadar olan özel gereksinimli çocuklar için düzenlenen bu rapor çocuğun yetersizliğini ve bu yetersizliğin derecesini ortaya koymaktadır.

Yetersizliğe ilişkin oransal bir değeri esas alan bu rapor ile çocukların hem özel eğitim hizmetlerinden hem de kendilerine ve ailelerine sağlanan diğer yasal haklardan yararlanmalarının yasal zemini oluşmaktadır. ÇÖZGER raporu düzenlenen çocuklar özel eğitim hizmetlerinden yararlanmak için MEB'e bağlı RAM'lara başvurmalıdır. Burada yapılacak kapsamlı eğitsel değerlendirme ile çocuk hakkında eğitsel yerleştirme kararı alınmaktadır. Bu kararda iki temel ölçüt etkilidir. İlk olarak çocuğun eğitim ihtiyacının karşılanabileceği okulun belirlenmesi ikinci olarak çocuğun kendi akranları ile olabildiğince çok vakit geçirmesinin, onlardan mümkün olduğunca ayrıştırılmamasının sağlanması önemlidir. Bu doğrultuda ÇÖZGER raporu almış zihin yetersizliği tanılı bir çocuk ya genel eğitim okullarında akranlarıyla birlikte kaynaştırma/bütünleştirme uygulaması kapsamında eğitim alacaktır yada ayrı özel eğitim sınıfına/okuluna yerleştirilecektir.

devamı s.8

Her iki durumda da çocuğun gereksinimlerine uygun eğitim almasını sağlamak için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlanmalı ve çocuğun özel eğitim desteği bu programa göre gerçekleştirilmelidir. BEP geliştirebilmek için de çocuğun eğitim performansı yaşına yada düzeyine uygun eğitim programlarına göre yapılacak bir değerlendirme ile belirlenmelidir.

Sonuç olarak zihin yetersizliğinin değerlendirilmesinde zeka testleri, uyumsal davranış ölçek ve envanterleri, erken çocukluk döneminde kullanılan gelişim değerlendirme ölçek ve envanterleri ile uzmanların gözlemler ve ebeveynlerle yaptıkları görüşmelerden elde ettikleri bilgiler kullanılmaktadır.

Öğrencinin	
Adı Soyadı:	
Sınıfı	

Çocuklarda erken dönemde görülen dikkat, algı, bellek, öğrenme ve problem çözme gibi alanlardaki gelişimsel belirtiler ile okul çağında ortaya çıkan okuma-yazma, matematik alanında yaşadıkları güçlükler ebeveynler, öğretmenler ve çocukla teması olan aile hekimleri, çocuk doktorları gibi uzmanlar tarafından ciddiye alınmalı ve daha detaylı bir değerlendirme için ilgili birimlere yönlendirilmeleri sağlanmalıdır. Özel eğitim desteğine gereksinim duyan çocukları ne kadar erken tanılarırsak o kadar etkili özel eğitim destekleri sağlayabilir ve zihin yetersizliğinin çocukta yol açacağı olumsuz etkileri azaltarak bağımsızlıklarını en üst düzeye çıkarabiliriz.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Akalın, S. (2020). Zihin yetersizliği: Sınıflama, yaygınlık ve nedenler. İ. H. Diken, H. Bakkaloğlu (Ed.), Zihin Yetersizliği ve Otizm Spektrum Bozukluğu (5. Baskı) içinde (1-23. ss.). Ankara: Pegem Akademi.
- Alak, G. (2020). Zihin yetersizliği: Tarama, tanılama ve değerlendirme. İ. H. Diken, H. Bakkaloğlu (Ed.), Zihin Yetersizliği ve Otizm Spektrum Bozukluğu (5. Baskı) içinde (57-92. ss.). Ankara: Pegem Akademi.
- Ayas, B., Öpengin, E. (2019). Özel eğitimde formel değerlendirme. V. Aksoy (Ed.), Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitiminde Değerlendirme içinde (60-89. ss.). Ankara: Maya Akademi Yayıncılık.
- Çifci Tekinaslan, İ. (2020). Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler. İ. H. Diken (Ed.), Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim (22. Baskı) içinde. (141-174. ss.). Ankara: Pegem Akademi.
- Ülke-Kürkçüoğlu, B. (2020). 0-6 yaş arası çocukların temel gelişimsel özellikleri: Bilişsel gelişim ve dil gelişimi. İ. H. Diken (Ed.), Erken Çocukluk Eğitimi (6. Baskı) içinde. (133-165. ss.). Ankara: Pegem Akademi.

Doç. Dr. Veysel AKSOY
Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma
Enstitüsü

Otizm Spektrum Bozukluğu Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Şerife Yücesoy ÖZKAN hocamızın yeni bir makalesi yayınlandı

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Oyun Becerilerinin Öğretimine İlişkin Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi

Ayşe Çiğdem GÜLVEREN* Şerife YÜCESOY ÖZKAN** Nuray ÖNCÜL***

Atf için:

Gülveren, A. Ç., Yücesoy Özkan, Ş. ve Öncül, N. (2022). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara oyun becerilerinin öğretimine ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Journal of Qualitative Research in Education*, 29, 56-77, doi: 10.14689/enad.29.3

Öz. Bu araştırmanın amacı, OSB olan çocuklarla çalışan özel eğitim öğretmenlerinin; oyun becerilerini nasıl tanımladıklarını anlamak, OSB olan çocuklara oyun becerilerinin öğretimine nasıl yapılandırılacağına ilişkin görüşlerini belirlemek ve OSB olan çocuklara oyun becerilerinin öğretimine yönelik deneyimlerini ortaya koymaktır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları, bir özel eğitim uygulama okulunda görev yapan 14 özel eğitim öğretmeninden oluşmaktadır. Veri toplamak üzere, yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Bulgular, özel eğitim öğretmenlerinin; oyun becerilerini eğlendiren ve eğlendirirken öğreten etkinlikler olarak tanımladıklarını, OSB olan çocuklara oyun becerileri öğretmeyi önemli ve gerekli bulduklarını, oyunun OSB olan çocukların psikomotor, dil ve iletişim, sosyal-duygusal ve bilişsel alanlardaki gelişimini olumlu yönde etkilediğini düşündüklerini, oyun becerilerinin OSB olan çocuklara yaşları fark etmeksizin her ortamda öğretmenler, anne-babalar ve bakıcılar tarafından öğretilebileceği görüşüne sahip olduğunu göstermektedir. Bulgular ayrıca, öğretmenlerin büyük bir kısmının bireyselleştirilmiş eğitim programlarında oyun becerilerinin öğretimine yer verdiğini ve oyun becerilerinin öğretiminde akran öğretimi, video model ve canlı modelle öğretim, dramatizasyon, yanlışsız öğretim ve fırsat öğretimi gibi yöntemleri kullandıklarını ortaya koymaktadır. Bulgulara dayalı olarak, OSB olan çocuklara oyun becerilerinin kazandırılması konusunda öğretmenlere eğitim ve seminerler verilmesi, ayrıca OSB olan çocuklara bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanırken oyun becerilerine yönelik amaçlara yer verme konusunda öğretmenlerin teşvik edilip desteklenmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, oyun becerileri, özel eğitim öğretmenleri, öğretmen görüşleri

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi:
12.08.2020
Düzeltilme Tarihi:
16.11.2021
Kabul Tarihi:
14.01.2022

Makale Türü

Araştırma

© 2022 ANI Yayıncılık. Tüm hakları saklıdır

Özel gereksinimi olan çocukların anne - babaları için ipuçları

Özel Eğitim Bölümü Otizm Spektrum Bozukluğu Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Şerife Yücesoy Özkan Hürriyet gazetesinde konuk yazar olarak yer almıştır.

Prof. Dr. Şerife Yücesoy Özkan - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Otizm Spektrum Bozukluğu Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Şerife Yücesoy Özkan, yazısında yarıyıl tatilinden sonra çocuğun geçişe hazırlanması, rutinlerde değişiklikler yapılması, okul hazırlığı yapılması, ilk gün/hafta çizelgesinin oluşturulması ve okulun ilk gününün planlanması konularında bilgi paylaşmıştır.

Erişim adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/ozel-gereksinimi-olan-cocuklarin-anne-babalari-icin-ipuclari-41998566>

Etkinlik Duyurusu

Eğitim Bilimlerinde Meta-Analiz Webinarı

Özel Eğitim Bölümü Otizm Spektrum Bozukluğu Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. şerife Yücesoy Özkan Hacettepe Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nın konuğu olarak "Eğitim Bilimlerinde Meta-Analiz konulu" bir webinar vermiştir.

Prof. Dr. şerife Yücesoy Özkan'ın webinarı 24 şubat 2022 Perşembe 14.00-15.30 arası gerçekleştirilmiştir. Webinar'a 50'yi aşkın araştırmacı, yüksek lisans ve doktora öğrencisi katılmıştır.

Etkinlik Duyurusu

Otizm Spektrum Bozukluğu olan Bireylerde Ekolali

Özel Eğitim Bölümü Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı öğretim üyelerinden Dr. Öğrt. Üyesi Derya GENÇ TOSUN TOHUM otizm vakfının konuğu olarak "Otizm spektrum bozukluğu olan bireylerde ekolali konulu" bir webinar vermiştir.

Webinar:
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerde Ekolali

2.02.2022, Çarşamba

19.30

Dr. Öğr. Üyesi Derya Genç Tosun
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

*Katılım için kayıt yaptırılması gerekmektedir. Webinar bağlantısı katılımcılara etkinlik günü mali üzerinden gönderilecek ve Webinar katılım belgesi Webinar sırasında paylaşılan eğitim değerlendirme formunu dolduran katılımcılarla paylaşılacaktır.

Dr. Öğrt. Üyesi Derya GENÇ TOSUN webinar'da ekolalinin tanımını, türleri, işlevleri ve ekolali için etkili müdahaleler konularında bilgi vermiştir.

Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerde Sosyal Problem Çözme Öğretimi

Zihinsel yetersizliği olan bireyler için hazırlanmış olan Sosyal Problem Çözme Öğretim Programı (SPÇÖP) hakkında kapsamlı bilgilere yer veren bir kitaptır. SPÇÖP, zihinsel yetersizliği olan bireye sahip ailelere, zihinsel yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlere ve uzmanlara zihinsel yetersizliği olan bireylerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları problemleri nasıl çözebileceklerinin öğretilmesi konusunda yol gösterici bir programdır. Kitapta, bireylerin sosyal gelişimini önemli ölçüde destekleyen, çevresiyle olumlu etkileşim kurmalarına, daha çok ve daha kolay arkadaşlık edinmelerine ve işbirlikçi bir yapıya sahip olmalarına yardımcı olacak olan bilgilere ve uygulama adımlarına ayrıntısıyla yer verilmiştir.

Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerde Sosyal Problem Çözme Öğretimi kitabı iki bölümden oluşmaktadır.

Kitabın ilk bölümünde genel olarak özel gereksinimli bireylerden, zihinsel yetersizliği olan bireylerden, problem, problem çözme ve sosyal problem çözme kavramlarından bahsedilmiş, sosyal problem çözmenin önemine vurgu yapılmış ve alanyazında zihinsel yetersizliği olan bireylerle gerçekleştirilmiş sosyal problem çözme araştırmalarına değinilmiştir.

Kitabın ikinci bölümünde ise Sosyal Problem Çözme Öğretim Programının (SPÇÖP) hazırlanma sürecinde izlenen adımlar ve zihinsel yetersizliği olan bireylerle sosyal problem çözme çalışmalarının nasıl yürütülebileceği hazırlanan program aracılığıyla örneklendirilerek açıklanmıştır.

The effectiveness of video prompts created with animations in teaching car wash skills

Hasan Köse¹ · Mine Sönmez-Kartal¹

Received: 14 December 2020 / Accepted: 29 July 2021
© The Author(s), under exclusive licence to Springer Science+Business Media, LLC, part of Springer Nature 2021

Abstract

The primary purpose of this study is to examine the effectiveness of presenting animated video prompting (VP) in teaching car wash skills to individuals with mild intellectual disability (ID). In addition, it was aimed to investigate the permanence of the teaching, the generalizability of the acquired skill, and the opinions of the participants and their families in the research about animation VP. A multiple probe design with probe conditions across subjects, one of the single-subject research designs, was used in the study. The participants of the study were three males with mild ID, ages 18–24. The study's findings show that individuals with mild ID can learn the car wash skill using the VP method prepared with animations. The use of animation can facilitate the preparation of video-based content, and video-based instruction can become widespread. Further research can investigate whether there is a difference in effectiveness and efficiency between the animation VP methods and the VP methods prepared using camera records.

Keywords Video prompting · Video-based instruction · Animation · Car wash skills · Intellectual disability

1 Introduction

Animation, which we usually encounter in the entertainment industry and education, moves images consisting of drawn or simulated objects (Mayer & Moreno, 2002). Animations with educational content, besides being easy to use and low-cost tools, are very successful in attracting students' attention to the subject. Also, the teaching of issues that are usually difficult to understand can be facilitated by using animation

✉ Hasan Köse
hasankose@anadoluu.edu.tr; hankose@hotmail.com
Mine Sönmez-Kartal
mkartal@ogu.edu.tr

¹ Department of Special Education, Eskişehir Osmangazi University, Eskişehir, Turkey

Published online: 09 August 2021

Bölümümüz zihin engellilerin eğitimi anabilim dalı öğretim üyesi Mine SÖNMEZ KARTAL hocamızın ikinci yazar olarak dahil olduğu 2021 yılında yayınlanan bu araştırmanın temel amacı hafif düzey zihin yetersizliği olan bireylere animasyonla oluşturulan video ipucunun araba yıkama becerilerinin öğretimindeki etkililiğinin incelenmesidir. Bununla birlikte öğretilen becerinin kalıcılığı ve genellenebilirliği ile animasyonlu video ipucuna ilişkin katılımcılar ve ailelerinin görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmaya 18-24 yaş arasındaki hafif düzey zihin yetersizliği olan üç erkek katılmıştır. Çalışma sonunda animasyonlu video ipucu ile hafif düzey zihin yetersizliği olan bireylerin araba yıkama becerilerini öğrenebildiği ortaya konmuştur.

Bölümümüz zihin engellilerin eğitimi anabilim dalı öğretim üyesi Gözde Tomris hocamızın ikinci yazar olarak dahil olduğu bu araştırma 2022 yılının ilk aylarında yayınlanmıştır. Bu çalışma, down sendromlu çocuğu olan ebeveynlerin ihtiyaçlarını karşılamak için ev temelli hazırlanan "uygulamalı acil uzaktan eğitim programının etkisini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmaya yaşları 11-35 ay arasında değişen down sendromlu çocuğu olan 11 ebeveyn katılmıştır. Araştırma bulgularına göre hazırlanan program ev müdahalesi olarak uygulanabilir, program hem ebeveyn hem de çocuğun etkileşim davranışlarını artırmış, rutin güçlüğü sayısını azaltmış, eğitici, öğretici ve geçici çözüm olduğu düşünülmüştür. Salgın süreci gibi sıra dışı durumlarda uzaktan ebeveyn eğitimi programları sistematik psikososyal destek sistemlerinin gelişimi ebeveynin tam katılımını ve motivasyonunu artırmaktadır.

Children and Youth Services Review 133 (2022) 106225

Contents lists available at ScienceDirect

Children and Youth Services Review

journal homepage: www.elsevier.com/locate/youth

The COVID-19 pandemic: The evaluation of the emergency remote parent training program based on at-home support for children with down syndrome

S. Çelik^{a,*}, G. Tomris^b, D.M. Tuna^c

^a Early Intervention/Special Education, Anadolu University, Faculty of Education, Department of Special Education, Eskişehir, Turkey

^b Early Intervention/Special Education, Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Education, Department of Special Education, Eskişehir, Turkey

^c Private (Non-Profit) Psychological and Developmental Support Center, Akşarraf Neighborhood, 552. Sokak, Kızılkaya, 6/5, Eskişehir, Turkey

ARTICLE INFO

Keywords:
COVID-19
Down syndrome
Emergency remote education
Family empowerment
Family support
Parent-child reading
Inclusive case study

ABSTRACT

During the COVID-19 pandemic, the development of emergency remote training programs for young children with Down syndrome, learning difficulties, and severe health problems and their parents became a requirement. The present study aimed to evaluate the impact of the "Applied emergency remote training program", prepared to address the needs of parents with children with Down syndrome and to offer them at-home support. It is an evaluative case study conducted with 11 parents of 11-35 months old children with Down syndrome. The findings demonstrated that the program could be conducted in a home environment, it improved the interactional behavior of both parents and children, reduced the number of difficult routines, and was considered as an educational, instructive, and hand-aid solution. Issues such as the development of systematic psycho-social support systems that increase full participation and motivation of parents in distance education programs are important during extreme times such as the pandemic. Difficulties in online data collection, the employment of coaching and counseling systems in information maintenance, individualization of the program, the improvement of the interactivity in the program, and the development of applied training programs on different topics still wait for a solution.

1. Introduction

Following the World Health Organization's (WHO) global call to "stay at home" (2020), several countries adopted protective measures to control the COVID-19 pandemic, especially in education systems. On March 16, 2020, Turkey suspended in-classroom education (Çan, 2020; Çan, 2020). These measures affected nearly 1.6 billion global and 25 million Turkish students (Bodur, 2020). The biggest toll was on young children, who were more vulnerable and are already considered a lost generation (Baker & Walker, 2020; Ursula et al., 2020). Young children are the key stakeholders who will shape the future of countries. Access to early intervention services is more important for young children with special needs for the achievement of their highest potential (Caci et al., 2020). Early intervention (EI) refers to a system of services designed to promote the overall development of young children who are birth to six years of age and have or are at risk of a disability and/or developmental delay, and to provide support to their families

(Jurkiewicz, 2014; Metzler & Hunschoff, 2000; Oskun & Wolery, 2003; Spiker, 2011). One of the important services in the early intervention systems is the education services provided for the parents and children by public and private institutions (Çan, 2020). Parent training programs are a significant part of the early intervention system, as the parents are the key factors in the child's immediate environment and could support their development in the early period (Donat, 2002; Kollar-Grossher et al., 2014). Parent training programs focus on the improvement, support, and empowerment of parenting practices and behavior such as learning age-appropriate child development skills and milestones, promoting qualified play and interaction with the children, and practicing positive discipline techniques (Longo et al., 2020; Moulton et al., 2013; Noveck et al., 2020).

Given that every second is important in child development, young children with special needs and their parents are among the most affected by the interruption of education services during the pandemic (Aitbay et al., 2020; Noveck et al., 2020). In this process, those closest

* Corresponding author.

E-mail address: scelik@ogu.edu.tr (S. Çelik), gtomris@ogu.edu.tr (G. Tomris), dm.tuna@gmail.com (D.M. Tuna).

<https://doi.org/10.1016/j.cys.2021.106225>

Received 8 April 2021; Received in revised form 14 November 2021; Accepted 28 November 2021

Available online 2 December 2021

0190-7478/© 2021 Elsevier Ltd. All rights reserved.

COVID-19 DÖNEMİNDE ZİHİN YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLERİN DENEYİMLERİ HAKKINDA AİLELERİN GÖRÜŞLERİ

PARENTS' VIEWS ABOUT THE EXPERIENCES OF STUDENTS WITH INTELLECTUAL DISABILITY DURING THE COVID-19 PERIOD

Mustafa CEYLAN¹, Kemal AFACAN², Merve GÖRMEZ CEYLAN³

ÖZ. Covid-19 virüsü tüm dünyaya yayılan bir pandemik haline gelmiş ve milyonlarca insanın hayatını olumsuz yönde etkilemiştir. Bu çalışmanın amacı zihin yetersizliği olan öğrencilerin Covid-19 sürecindeki yaşantılarının aile bireylerinin görüşlerine göre incelemesidir. Çalışma kapsamında zihin yetersizliği olan öğrencilerin günlük rutinlerinde, gündemi sürecindeki online eğitim deneyimlerinde, problem davranışlarında, aile içi etkileşimlerinde, akademik becerilerinde, sunulan desteklerde, sağlık durumlarında oluşan değişimlere ve bu süreçteki önerilere yer verilmiştir. Çalışmaya altı anne, beş baba ve bir kardeş olmak üzere toplam 12 aile bireyi katılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular alanyazın doğrultusunda tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

ABSTRACT: The Covid-19 virus has become a pandemic spreading all over the world and has negatively affected the lives of millions of people. This virus has adversely affected many aspects of social life. The aim of this study was to examine the experiences of students with intellectual disability during the Covid-19 period according to the view of their parents. Within the scope of the study, changes in the daily routines, educational experiences, problem behaviors, family interactions, academic skills, support, health conditions of students with intellectual disability and their suggestions in this process were included. A total of 12 parents, including six mothers, five fathers, and one older sister, participated in this study. A qualitative research method involving interviews with parents was used in this study. The data were generated via the semi-structured interview technique and the content analysis method. The findings obtained were discussed in line with the literature and suggestions were made.

Keywords: Covid-19, intellectual disability, distance education, pandemic, parent views

Anahtar kelimeler: Covid-19, zihin yetersizliği, uzaktan eğitim, pandemi, aile görüşleri

Bu makaleye atıf yapmak için:

Ceylan, M., Afacan, K. ve Görmez-Ceylan, M. (2022). Covid-19 döneminde zihin yetersizliği olan öğrencilerin deneyimleri hakkında ailelerin görüşleri, *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(1), ss. 335-350

Cite this article as:

Ceylan, M., Afacan, K., & Görmez-Ceylan, M. (2022). Parents' views about the experiences of students with intellectual disability during the covid-19 period. *Trakya Journal of Education*, 12(1), pp. 335-350

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Covid-19 virus does not affect all groups equally. For example, among the groups most affected by the virus are those over the age of 60, those with severe chronic diseases, heart disease, hypertension, diabetes, chronic respiratory disease, cancer, and healthcare workers. In addition to these groups, the World Health Organization (WHO) published a report stating that individuals with disabilities also have a high risk of being affected by the Covid-19 virus.

It has been stated that individuals with intellectual disability have a higher risk of being affected by the Covid-19 virus due to the common health problems they have. Past studies showed that health problems

¹Dr. Öğr. Üyesi, Arşiv Coğrafya Öğretmeni, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Zihin Engelliler Anabilim Dalı, mceylan@trakiya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-1922-0116

²Dr. Öğr. Üyesi, Arşiv Coğrafya Öğretmeni, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Zihin Engelliler Anabilim Dalı, kemalafacan@trakiya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2691-6297

³Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Arşiv/İçişleri, mervegomezceylan@gmail.com, ORCID: 0000-0001-0181-4798

Zihin yetersizliği olan bireylerle ilgili çalışmalar yürüten Atilla Cavkaytar hocamız danışmanlığında yürütülen bu çalışmada zihin yetersizliği olan bireylere kişisel bakım becerilerinin öğretiminde bir aile eğitim programının etkililiği incelenmiştir. Kişisel bakım yapma becerilerinin bireylerin ihtiyaçlarını kendilerinin yapması, kendi kendine yetebilmesi açısından hayati öneme sahip olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmanın amacı zihin yetersizliği olan çocuğa sahip annenin kişisel görüş noktası tekniğini kullanarak öğretim yapma becerilerini içeren aile eğitim programının etkililiğinin belirlenmesidir. Araştırma zihin yetersizliğine sahip 18 yaşındaki bir genç ve onun 42 yaşındaki annesiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre annenin zihin yetersizliği olan çocuğuna sunduğu üç farklı kişisel bakım yapma becerisini çocuğunun öğrenebildiği, öğrendiği becerileri farklı ortam, kişi ve araçlara genelleyebildiği ortaya konmuştur.

Covid-19 virüsü tüm dünyada salgın haline gelmiştir ve milyonlarca insanın hayatını olumsuz yönde etkilemiştir. Bu çalışmanın amacı zihin yetersizliği olan öğrencilerin Covid-19 sürecindeki yaşantılarının aile bireylerinin görüşlerine göre incelenmesidir. Bu araştırma kapsamında zihin yetersizliği olan öğrencilerin salgın sürecindeki online eğitim deneyimi, aile içi etkileşimleri, problem davranışları, günlük rutinleri, kendilerine sunulan destekler, sağlık durumundaki değişimler ve bu sürece ilişkin öneriler yer almıştır. Araştırma kapsamında zihin yetersizliği olan bireylerin ailelerinden görüşler alınmıştır. Çalışma sonunda zihin yetersizliği olan bireylerin Covid-19 salgını sürecinde eğitim yaşantısında, problem davranışlarında, günlük rutinlerinde, aile içindeki etkileşimlerinde, aldığı desteklerde, akademik performanslarında ve sağlık durumlarında değişiklik olduğu sonucuna varılmıştır ve bunlara ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

**Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Fakültesi Özel Eğitim Dergisi**

2022, 23(1), 33-53

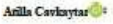
ARAŞTIRMA

Gönderim Tarihi: 22.06.20
Kabul Tarihi: 06.04.21
Emten Görünüm: 26.04.21

Zihin Yetersizliği Olan Bireylere Kişisel Bakım Becerilerinin Öğretiminde Bir Aile Eğitimi Programının Etkililiği*

Seniha Kurtuluş

Atilla Cavkaytar

Öz

Görüş: Kişisel bakım becerileri bireylerin kendi kendilerine yetebilmelerinde kritik öneme sahiptir. Bu çalışmanın amacı annenin kişisel görüş noktası tekniğini kullanarak öğretim yapma becerilerini içeren aile eğitim programının etkililiğini belirlemektir.

Yöntem: Araştırma 18 yaşında, zihin yetersizliği (ZY) olan bir birey ve bireyin 42 yaşındaki annesiyle gerçekleştirilmiştir. Tek denekli araştırma modelinin içerisinde yer alan davranışlar (beceriler) arası yatkınlık önceliği çözümlenmesi modeli kullanılarak yürütülen bu araştırmaya başlama değişimi "Zihin Yetersizliği Olan Bireylere Kişisel Bakım Becerilerinin Öğretimi" adlı aile eğitimi programı ve annenin bu program doğrultusunda ZY olan çocuğuna birlikte yürüttüğü öğretim çalışmalarını insan bağışını değerlendirilen ZY olan bireyin hedeflenen kişisel bakım becerilerini yapma getirme dnyaylarıdır.

Bulgular: Araştırmanın sonucunda ZY olan bireyin annesi tarafından kendisine öğretilen kişisel bakım becerilerini kazandı, bu becerileri farklı ortamlara, farklı kişilerle, farklı araç-gereçlerle uyguladığı görülmüştür. Ayrıca birey öğrendiği becerileri öğretim sonu erdikten sonra da devam ettirmiştir. Anne de kişisel görüş noktası tekniğini uygun ve güvenilir şekilde kullanmıştır. Programa ilişkin elde edilen sosyal geçerlik verileri annenin aile eğitimi programına katılmaktan ve kendi kişisel bakım becerilerini (tutuk bakım, pod kullanma ve saçta peki verme) kazandırabildiğini göstermektedir.

Tartışma: Bu araştırmanın bulguları alanyazında çalışmaların sonuçlarını destekler niteliktedir. Videyoiz model olan birerinden biri olan kişisel görüş noktası tekniği kullanılarak yapılan öğretim sonucunda öğretilen yapılan ritim kişisel bakım becerilerinde bireyin performansında belirsizlerin olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Zihin yetersizliği, aile eğitimi, kişisel bakım becerileri, videyoiz model olma, kişisel görüş noktası tekniği.

Atıf için: Kurtuluş, S., & Cavkaytar, A. (2022). Zihin yetersizliği olan bireylere kişisel bakım becerilerinin öğretiminde bir aile eğitimi programının etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 23(1), 33-53. <https://doi.org/10.21765/oesog.1736222>

*Bu çalışma ZEOGOS Uygulamalı Aile Eğitimi deniz kapsamında hazırlanmış ve 29. Ulusal Özel Eğitim Kongresinde sunulmuş bildiriler kitabında sunulmuştur.

*Sorumlu Yazar: Öğretmen, Özel Eğitim Meslek Okulu, E-posta: senihakurtulug37@gmail.com, senihakurtulug37@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-0000-0000>

*Prof. Dr. Mülkiye Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, E-posta: atillacavkaytar@maltepe.edu.tr, atillacavkaytar@maltepe.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8067-1602>

Kurtuluş & Cavkaytar

2022, 23(1)

Hazırlayanlar

Zihin Yetersizliğinin Tanılanması

Dr. Öğr. Üyesi Mine SÖNMEZ KARTAL ESOGÜ Eğitim Fakültesi

Zihin Yetersizliğinin Değerlendirilmesi

Doç. Dr. Veysel AKSOY Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü

Kitap Önerisi

Dr. Öğr. Üyesi Gözde TOMRIS, ESOGÜ Eğitim Fakültesi

Haber ve Etkinlikler

Dr. Öğr. Üyesi Meral MELEKOĞLU, ESOGÜ Eğitim Fakültesi

Sayı Editörü

Araş. Gör. Dr. Turgut BAHÇALI, ESOGÜ Eğitim Fakültesi

Tasarım ve Dizgi

Araş. Gör. Dr. Turgut BAHÇALI, ESOGÜ Eğitim Fakültesi

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü
Meşelik Kampüsü
Büyükdere Mah. 26040
Odunpazarı-Eskişehir/TÜRKİYE

Telefon: +90 222 239 37 50
Bölüm Başkanlığı: 6820
Bölüm Sekreterliği: 6821
E-mail : ozelegitim@ogu.edu.tr